

Pia Arke: Scoresbysundhistorier. Fotografier, kolonisering og kortlægning. Med kartografiske afsnit af Stefan Jonsson. København: Borgen 2003. 164 sider. ISBN 87-21-02160-0. Pris: 299 kr.

I det anmelderroste værk *Scoresbysundhistorier* nærmer billedkunstneren Pia Arke sig det østgrønlandske samfund fra en række retninger, hvor stærke personberetninger forbindes med en viderebearbejdning af de temaer, som hun har kredset om i sine tidligere arbejder og udstillinger: kolonihistorie, kortlægning, tid, erindring, rum, tavshed, identitet og myte i billeder af og fra Grønland. I dette krydsfelt får Pia Arke produceret et kunstnerisk, etnografisk og personligt værk med rødder i den post-koloniale repræsentationsdiskussion, som hun tidligere i essayet „Etno-æstetik“ (1995) behandlede kritisk.

Hendes kritiske forhold til det vestlige koloniseringsprojekt og dets utallige manifestationer afspejles i *Scoresbysundhistorier*, hvor den danske stats kolonisering af Østgrønland er et gennemgående tema. Situationen var i begyndelsen af 1900-tallet politisk højspændt, da både Norge og Danmark gjorde krav på store områder i Østgrønland. Norge markerede sine interesser og krav ved at understøtte norske fangstmænds tilstedeværelse i Østgrønland. For at få international anerkendelse af overherredømmet i Østgrønland udsendte både Danmark og Norge en række videnskabelige ekspeditioner, hvis hovedopgave var at kortlægge de uudforskede områder. Videnskabelig tilstedeværelse og en detaljeret beskrivelse af territoriet i alle dets aspekter blev opfattet som en styrkelse af staternes respektive suverænitetskrav. Danmark barslede yderligere med et initiativ, som skulle udfordre nordmændenes udbredte fangstaktiviteter. I 1924 anlagde man en koloni 1.000 kilometer nord for Ammassalik. Fangsten i Ammassalik var dengang dårlig, og man havde ingen problemer med at hverve dygtige fangere. 100 grønlandere, heriblandt Pia Arkes morfar og mormor, befolkede det nyanlagte Scoresbysund, og de blev uforvarende hvirvlet ind i et internationalt spil, hvor de hovedsageligt skulle retfærdiggøre Danmarks sag, da suverænitetsspørgsmålet blev behandlet ved den internationale domstol i Haag i 1933. Arke lader det geopolitiske spil træde frem gennem anvendelse af citater fra møderefer-

ter, historiske beskrivelser, fotos og skæbneberetninger. Hendes valg af stednavne – for eksempel det danske Scoresbysund i stedet for det grønlandske Ittoqqortoormiit – fremhæver ligeledes det koloniale tema. Det store videnskabshistoriske perspektiv og beskrivelsen af sammenfaldet mellem kortlægning, kolonisering og erobring af suverænitæt lader hun sin ven, kulturkritiker og forfatter Stefan Jonsson, stå for i otte mindre afsnit forskellige steder i bogen. Hans små bidrag er radikale skift i fortællestil og perspektiv, hvilket har irriteret enkelte anmeldere. Genreskiftet synes dog at have både sin plads og berettigelse, da Jonsson i høj grad fremmer forståelsen af konteksten og de fremherskende tanker gennem hele ekspeditions- og koloniseringshistorien. Bogen kombinerer således lokal kolonihistorie med de meget større koloniale og verdensomspændende historier.

Det, som virkelig giver Pia Arkes bog styrke, er forfatterens indvævede tråde af personlige og familiære historier og erindringer, udløst af fotografierne som det bærende i fremstillingen. På den måde gør Arke kolonihistorien til en del af *sin* historie på den eneste måde, hun kender til: „nemlig ved at tage den personlig[t]“ (s. 11). Med fotoalbummet under armen drager Arke rundt til danskere og grønlandere, der har boet i Scoresbysund, og en række meget personlige historier folder sig ud, i takt med at deres erindring vækkes af hendes hurtigt voksende fotosamling. De personlige beretninger fortælles ved tilfældige møder ved pølsevognen over for Hellerup Station, på „ældrekollektivet“ i Scoresbysund, til smalfilm hos Jørn og Tove i Dollerup Bakker, i brevveksling med sin danske far (som boede i Scoresbysund) og gennem en lang række andre menneskekærlige og intenst beskrevne møder med personer, hvis erindring viser livet på godt og ondt, som det har taget sig ud i Scoresbysund. Det gode liv med jagt og fangst – det billede af Scoresbysund, som danskerne desperat fastholdt i medierne – krakelerer undervejs, da sult, tuberkulose, elendige boligforhold, formynderi og diskriminering er en del af virkeligheden for befolkningen.

Men det er også Arkes egen historie og baggrund, hun finder i sin søgen rundt i rigsfællesskabet. Der dukker en række for Arke uventede historier frem om hendes mor

Birgitte, mormoderen Katinka, halvbroderen Ole og fætterten Emil, og i takt med at Arke får skitseret mere og mere af sin egen familiehistorie, bliver Scoresbysund som levet liv og kolonihistorie vedkommende for læseren. Personerne fremstår også meget insisterende, i og med at Arke har valgt at skrive alle personnavne i hånden på samtlige fotografier.

Bogen rummer den store fortælling i de små fortællinger. Det strukturelle og geopolitiske perspektiv forbinder hun elegant med det personlige og de levede liv. Et eksempel på dette er hendes korte omtale af et af de problemer, Scoresbysund i 1970'erne skulle løse: Hvilket år skulle markere byens 50-års jubilæum? Skulle det regnes fra 1924, da Dannebrog for første gang vejede i vinden, eller fra 1925, hvor tilflytningen af grønlandere fandt sted? Ganske pragmatisk løste man det ved at fejre det geopolitiske i 1974 med en middag mellem kolonisateurernes efterkommere, kommunalbestyrelsen og embedsmænd fra Vestkysten. Året efter fejrede menigmand 50-års jubilæet for det levede liv i Scoresbysund så at sige. Bogen er på en gang et både-og. Den er både etnografisk, slægtshistorisk, idéhistorisk, æstetisk, personlig, distanceret, kritisk og celebrerende, og dermed svær at placere genre-mæssigt. Værket er ufuldstændigt som erindrungen og lægger op til eksperimenteren og dialog mellem genrerne. Ud af dette åbne rum springer et inspirerende, vedkommende og nyskabende værk om *relationer* i og til Grønland.

Frank Sejersen
Institut for Eskimologi
Københavns Universitet

Alaine Low & Soroya Tremayne (eds.): Women as Sacred Custodians of the Earth? Women Spirituality and the Environment. New York/Oxford: Berg-hahn Books 2001. 260 sider. ISBN 1-57181-316-0. Pris: £ 13.95.

Kvinder anses ofte for at have en større interesse i bæredygtig forvaltning af ressourcer end mænd. Forskellige årsager kan anføres som forklaring på dette. Mange forskere argumenterer for, at kvindernes stærkere interesse hidrører fra det faktum, at de er meget mere afhængige af naturlige

ressourcer (vand, brænde eller vilde afgrøder) end mænd, og at de er meget mere sårbare i tilfælde af miljøforringelser på grund af deres sociale marginalisering, som forhindrer dem i at kontrollere forvaltningen af miljøet. Herfra kan der argumenteres for, at kvinder, fordi de i stigende omfang marginaliseres, tvinges til at overudnytte deres ressourcer på en ikke-bæredygtig måde i en nedadgående spiral (eller at de i det mindste står magtesløse, når de erkender dette). Eller man kan argumentere tværtimod, eftersom kvinder er de første til at bære konsekvenserne af miljøforringelser, er de bedre forvaltere end mænd. Økofeministisk tankegang føjer til disse argumenter ideen om, at kvinder er tættere forbundet med naturen end mænd enten på grund af deres biologi eller på grund af ideologiske og kulturelle konstruktioner – afledt, blandt andet, af kristen, islamisk eller kapitalistisk ideologi. Idet mænds dominans over kvinder siges at have en parallel i – den mandsdominerede – kulturs dominans over naturen, formodes kvinder at have en særlig interesse i at gøre en ende på denne dominans. Økofeminister tror, at kvinder i de mange ikke-vestlige samfund, som er fri for kapitalisme, for bøgernes religioner og mere generelt for kartesianske dualismer, nyder en mere magtfuld rolle både religiøst og i forvaltningen af naturressourcer, heraf argumentet om, at de ofte er „custodians of the earth“ – jordens vogtere. Det er disse antagelser, som sættes til debat af de forskellige bidragsydere til denne bog – hvis flertal udgøres af kvindelige forskere.

Jackson indleder med en fremragende kritik af økofeminisme som beskrevet ovenfor og kritiserer tendensen til at sidestille anti-dualistisk kontinuisme med progressiv politik. Én måde, hvorpå natur-kultur-dikotomien kan overskrides, består i at naturalisere menneskeheden. Faren ved denne tilgang er, at den let leder til en naturalisering, og dermed legitimering, af sociale ulighedssituationer i menneskelige samfund (inklusive dem baseret på køn). Hvis der, omvendt, gennem humanisering af naturen bygges bro over den dualistiske afgrund, løber man den risiko at projicere kønsrelationer over på naturen og at præsentere jorden, for eksempel, som et „passivt hunkønsvæsen“. Når en miljøkonflikt betegnes som et forsvar for „Moder Jord“, tilsløres spørgsmålet om social retfærdighed. Yderligere er der et mis-